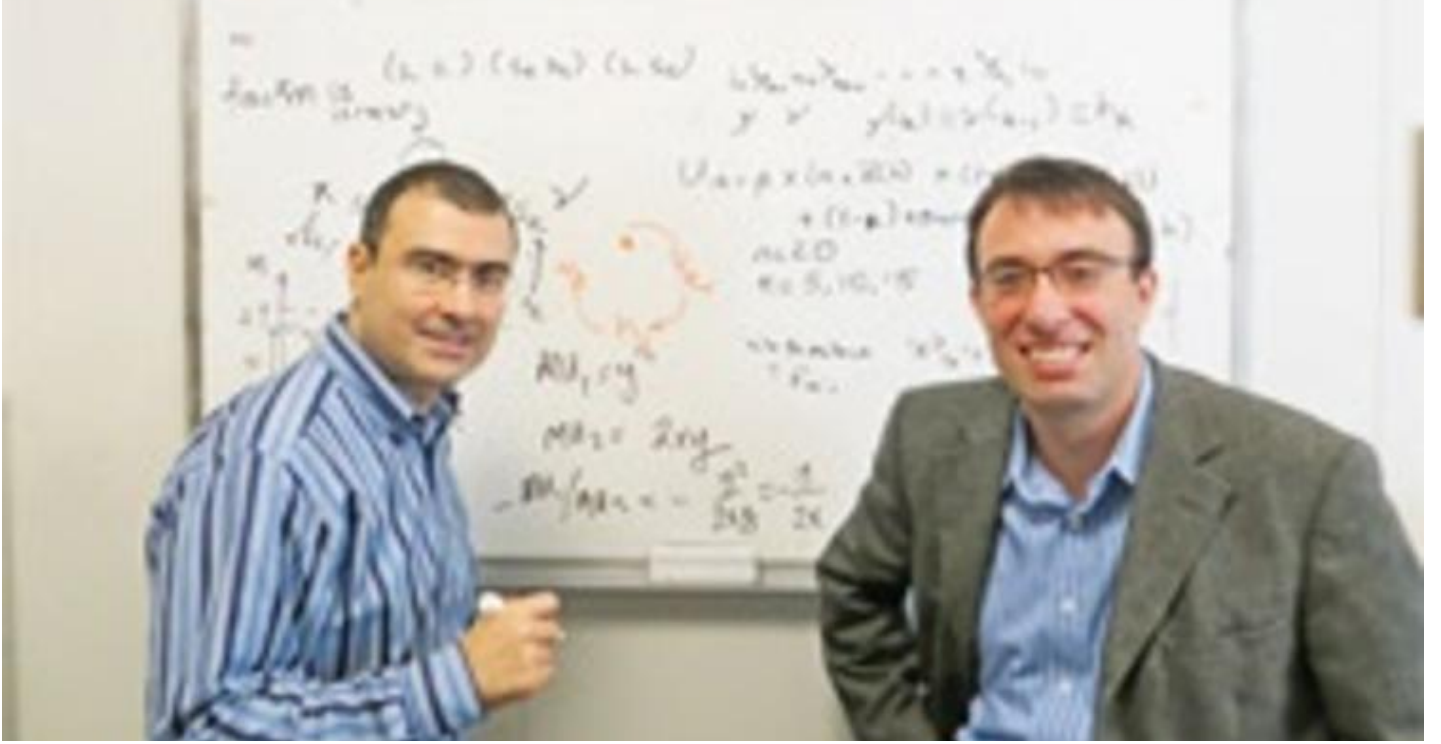

ÖSYM burun kıvrınca Nobel'i Amerika kaptı

refid:21795012 ilişkili resim dosyası

Nobel Ekonomi Ödülü'nü Amerikalı bilim adamları Alvin E. Roth ve Lloyd S. Shapley kazandı. Ancak çalışmalarının ardında iki Türk var: Prof. Tayfun Sönmez ve Prof. Utku Ünver. Eşleştirme konusundaki araştırmalarına öğrenciyken ÖSYM tercihlerinde mağdur oldukları için başlamışlar. Vardıkları sonuçlar Nobel'e zemin hazırladı ama ÖSYM'nin ilgisini çekmeyi hala başaramadılar

Ahbap çavuş kültürüne alışamadım

PROF. TAYFUN SÖNMEZ

Akademik çalışmalarınız yurt dışında nasıl dikkat çekti?

-1995'te ekonomi doktora'dan sonra. 1998'de sıradışı bir kararla Amerika'dan Koç Üniversitesi'ne döndüm. Utku Ünver'le burada tanıştım. En önemli ve etkili çalışmalarımın ciddi kısmını Utku ile yaptık. Dünya çapında ses getiren ve Nobel Ödülü'nün 'Pazar tasarımına' verilmesine zemin hazırlayan 'Böbrek takası' makalelerinin çoğunu, Koç Üniversitesi'ndeyken birlikte yazdık. Nobel Komitesi 14 çalışmamı Nobel ödülünün bilimsel altyapısı raporunda referans verdi. Bu çalışmaların altısı, ödülü alan Alvin Roth'dan bağımsız yapıldı. O dönemde eşimle ABD'ye dönme kararı aldık.

Niye düzeninizi bozdunuz?

Bunun iki temel sebebi var. Birincisi, ben Türkiye'deki ahbab çavuş kültürüne alışmadım ve üniversite yöneticilerine yaranmayı pek beceremedim. Bunun tek istisnası o dönemin İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mete Soner'dir. Fakat kendisinin bize olan sürekli desteği, ki bu süreçte Koç Üniversitesi mütevelli heyeti üyesi Prof. Dr. Bülent Gültekin de bize çok büyük destek vermiştir, daha üst yönetim tarafından benim istenmeyen kişi ilan edilmemi engelleyememiştir. O dönemde Koç Üniversitesi'nden çok buruk ayrıldım.

Birkaç sene önce Koç Üniversitesi üst yönetimi değişti ve yeni rektör Prof. Dr. Umran İnan Koç Üniversitesi'ne dönmek için büyük çaba gösterdi. Fakat o aşamada tekrar bir düzen değişikliğine gitmemiz mümkün değildi

Ama Amerika'da çalışmalarınızı sürdürdünüz.

- Akademik camiada ve pratik uygulamalarda ses getirmesine rağmen, uzak olmamız sebebiyle büyük ölçüde kredi kaybediyorduk. Bu da ABD'ye gitmemize neden oldu. Eğer Nobel Komitesi ödülün bilimsel altyapı raporunda çok detaylı şekilde bizim rolümüzün üzerinde durmuş olmasa, kimsenin bizden haberi olmayacaktı. Oysa makaleler büyük oranda Türkiye'de yazıldı.

Bizi ekonomistten saymazlardı

Nobel'e nasıl bir katkınız oldu?

- Bizim uğraştığımız problemler yakın döneme kadar pek ilgi görmüyordu. Kimse de bizi pek ekonomistten saymaz zaten. Geçen haftaya kadar öyleydi daha doğrusu. Ümit ediyorum 2012 Ekonomi Nobel'i bu önemli literatürün daha yakından tanınmasına yardımcı olur. Nobeleden giden süreçteki katkılarım eşleme problemlerinin 1990'larda duraklamış olan teorisini 1990'ların sonunda önce canlandırmak, sonra da başta merkezi öğrenci yerleşimi ve böbrek takası olmak üzere, bu dala en önemli uygulamalarını kazandırmak oldu. Bu konuda Utku'nun katkısı hem benim, hem de Al Roth'un katkısından daha önemli. ABD'nin birçok bölgesindeki böbrek takasları, bir süre Utku'nun dizüstü bilgisayarında yapıldı. Biz 2005'ten beri böyle bir sistemi Türkiye'de de hayata geçirmek için arzumuzu değişik ortamlarda dile getiriyoruz fakat henüz bu konuda bir ilerleme kaydedemedik.

Siz alamaz mıydınız Nobel'i?

- Gerçekçiyim. Nobel alma beklentim olmadı. Zaten yaşım itibarıyla böyle bir ödülün bana verilmesi de pek mümkün değil. Şimdiye kadar en genç ekonomi Nobel'i alan ekonomist, efsanevi Kenneth Arrow. O bile 51 yaşındaydı.

Ama neredeyse Roth sizin sayenizde kazandı.

- Ödüle uzanan süreçte makalelerimiz son derece etkili olmasına rağmen, Utku ve ben nispeten geri planda kaldık. Birçok sebebi var ve açıkçası pek de düşünmekten haz aldığım şeyler değil. Fakat Nobel Komitesi bilimsel altyapı raporunu son derece özenli ve dikkatli hazırlamış, bizi ön plana çıkarmış. Bu da çok büyük bir gurur yarattı haliyle.

ÖSYM kaale almadı

ÖSYM çalışmanıza Türkiye, Amerika kadar ilgi göstermedi mi?

- Türkiye'deki ÖSYM sisteminin düzeltilmesi çalışmamın ayrı bir önemi var. Onu önce ülkeme hizmet için yapmıştım. Uzun yıllar ÖSYM'yi bu durumdan haberdar etmeye çalıştım ama etkili olamadım.

Hiç ilgilenmediler mi?

- O dönem ÖSYM algoritmasını değiştirebilmek için kendi cebimden çok masraf yaptım. Sonra da aynı aksaklıkların çok daha büyük bir boyutunu ABD'de gördüm. 2003'te Boston'dan aradılar, sistemlerini düzeltmek istiyorlardı. Atilla Abdülkadiroğlu ve Al Roth'u da bu durumdan haberdar ettim. Aynı dönemde New York öğrenci yerleşim sistemi de çökünce Roth'dan yardım istediler. Ben o sürecin bir şekilde dışında kaldım.

Böbrek çalışması nasıl başladı, Amerika'da nasıl ilerledi?

- Al Roth'a istediği zaman projeye dahil olabileceğini ilettik. Roth, o aşamada ekibimize katıldı. 2003'ten itibaren ABD genelindeki böbrek takası çabalarımız beraberinde bir dizi ortak çalışmaya ön ayak oldu. 2004-2005'te hem öğrenci yerleşimi reformları, hem de böbrek takası çalışmalarımız zirvedeyken Harvard'da buluştuk. Sonra da onu Koç Üniversitesi'nde misafir ettik.

Nobel almış kadar sevindim

PROF. UTKU ÜNVER

Sadece eşiniz istedi diye mi Amerika'ya gittiniz, başka neden var mıydı?

- Piyasalarda yaptığımız tasarımların büyük kitlelerce kabullenilmesi bilimsel çalışmalarım için önemli, bunu da en iyi ve kolay başarabileceğimiz yer ABD. Maalesef dışarıda başarılı olan çalışma ve değişiklikler Türkiye'de daha kolay özümseiyor.

Alvin Roth ile nasıl tanıştınız?

- 1995'te Pittsburgh Üniversitesi'nde öğrenciyken tanıştım. Ondan ders aldım ve danışmanımdı. Böbrek çalışmasını birlikte yürüttünüz.

- Koç Üniversitesi'ndeyken, 2002'de Harvard Business School'da Roth ile yeniden çalıştık. Tayfun ile 30-40 tıp makalesi okuduk, fikirlerimizi Roth'a yollayınca ikna oldu, çalışmaya başladık. Böbrek takası Amerika'da nasıl ilerledi?

- New England'da doktorlarla irtibata gectik. Ekonomistler katkıyı anlamasalar da (!) daha sonra bizden öğrenebilecekleri çok şey olduğunu farkettiler. Çünkü o döneme kadar böbrek takasları rastlantısal şekilde, bir hastanede bir doktorun iki hastasının takasa uygun yakınlarının olduğunu farketmesiyle yapılıyordu. Şu anda ABD, Britanya, Kanada ulusal takas sistemleri Alvin Roth ile geliştirdiğimiz prensipleri kullanıyor.

Nobel'i siz kazanabilirdiniz, ne hissettiniz?

- Nobel ödülü Lloyd Shapley ve Alvin Roth'a verildi. İkisi de bu ödülü fazlasıyla hakettiler. Ama Nobel Komitesi, onlara Nobel verilmesine neden olan üç çalışmadan ikisinin Türk bilim adamlarının katkılarıyla yapıldığını belirtti. Roth'a Nobel verilme nedenini özetlerken isimlerimiz verildi, katkılarımız tanındı. Ekonomi alanında Nobel Komitesi genelde ödülleri verdiği kişilerden

başkasına bu kadar net kredi vermemeye dikkat eder. Bu da benim Nobel almış kadar sevinmem için fazlasıyla yeterli.

İKİ TÜRK BİLİM ADAMININ NOBEL'E KATKI YAPAN ÇALIŞMALARI

- * Tek taraflı eşleşme problemleri üzerine yapılan teorik çalışma
- * Öğrenci Yerleştirme üzerine teorik ve pratik çalışmalar
- * Böbrek takası çalışması